

УДК 339.543

I.B. ЄМЧЕНКО

Львівський торговельно-економічний університет

ЧИННИКИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ У МИТНІЙ БРОКЕРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

I.YEMCHENKO

Lviv university of Trade and Economics

FACTORS OF RISK MINIMIZATION IN CUSTOMS BROKERAGE ACTIVITY

<https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2021-14-12>

Мета. Визначення чинників, що впливають на ефективність діяльності митних брокерів, як посередників між митними органами та суб'єктами господарювання. Виявлення обставин, що створюють підґрунтя для появи ризиків під час здійснення митних формальностей. Пошук шляхів мінімізації ризиків у посередницькій діяльності митних брокерів.

Методика. При дослідженнях використовували методи на основі системного аналізу статистичних даних. Для підведення підсумків роботи використовували методи аналізу та синтезу інформації, абстрагування та групування.

Результати. Проаналізована посередницька підприємницька діяльність з надання брокерських послуг в митній галузі в умовах реформування митниці. Наведені засади формування ринку митно-брокерських послуг в Україні. Обґрунтовано представницькі функції митного брокера та висвітлено класифікаційні ознаки його діяльності. Визначено основні чинники, які забезпечують ефективність посередницьких функцій митного брокера. Це наявність сучасних інформаційних технологій, кількість митних брокерів у реєстрі Держмитслужби України, якість надання митних послуг, рівень відповідності митної брокерської діяльності світовим стандартам. Показано, що імпортери та експортери приділяють все більшу увагу тим митним брокерам, які надають якісні митні послуги із забезпеченням надійності та безпеки. Зроблений аналіз діяльності з надання посередницьких митних послуг. Наведені критерії класифікації митних послуг. Представлена роль розвитку та розширення функціональних можливостей сервісу «Єдине вікно» для підвищення ефективності роботи митних брокерів. Названо найрозповсюджені програмні продукти, якими користуються у своїй діяльності митні брокери.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у критичному аналізі шляхів зведення до мінімуму комерційних ризиків діяльності митних брокерів.

Проведено аналіз заходів з впровадження інноваційних проектів у діяльність митних брокерів з надання митних послуг з декларування.

Практична значимість полягає у визначенні проблемних питань та встановленні сукупності чинників, що формують дієвість інституту митних брокерів. Окреслені заходи з

підвищення рівня довіри до митних брокерів з боку суб'єктів господарювання.

Ключові слова: митний брокер, митні послуги, підприємницька діяльність, декларування, митне оформлення, митні ризики.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Трансформації, які відбуваються у всіх сферах зовнішньоекономічної діяльності (далі ЗЕД) України сформували економічний базис для допуску у здійсненні зовнішньоекономічних відносин суб'єктів підприємницької діяльності, із делегуванням їм повноважень для здійснення міжнародної торгівлі, яка раніше вважалася прерогативою держави [1]. Для країни з ринковою економікою, що виходить на світові ринки, важливою складовою митної системи стало формування інститутів митного посередництва.

Митна посередницька діяльність як складова підприємницьких структур у всіх країнах, зокрема й в Україні налічує певні етапи розвитку і трансформується, враховуючи вимоги сучасного законодавства та реформи митниці. Посередницька діяльність митних брокерів вимагає застосування спрощених механізмів ведення підприємницької діяльності, зменшення кількості дозвільних та погоджувальних процедур, застосування новітніх інформаційних технологій, зниження адміністративного тиску з боку державних органів [2].

Для трансформації Державної митної служби в сучасну сервісно-орієнтовану службу розроблено Стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій та цифровізації у митній справі до 2022 року [3]. На сьогоднішній день цифровізація є не просто хвилею технологічних змін, вона є новою філософією діяльності з надання митних послуг. Перед фахівцями Держмитслужби стоїть складне завдання: реалізація однієї з найбільш глобальних реформ в історії митниці України – ІТ-реформи.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Світовий досвід доводить, що успіх зовнішньоторговельних операцій залежить від багатьох чинників, зокрема й від професійних учасників ринку послуг: перевізників, експедиторів, сюрвеєрів, судових агентів та митних брокерів. Дослідження підприємницької діяльності на ринку митного посередництва є одним з важливих завдань у галузі зовнішньоекономічної діяльності. Проблеми митного посередництва розглядалися у різні роки у наукових працях таких авторів, як Гребельник О.П., Коробкова О.М.,

Приймаченко Д.В., Світлак І.І., Денісенко В.В., Самойловська В.М., Бережнюк І.Г., Іващук І.І., Бондаренко І.О., Данелюк В.І.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС дало можливість Україні перейти на вищий рівень діалогу з Євросоюзом щодо економічних можливостей й торгівлі, які передбачають відповідні реформи [9].

Реформи митниці і зокрема інститутів митних брокерів здійснюється в площині євроінтеграційних процесів України до Європейської Спільноти. Важливим є аналіз шляхів реформування інституту митних брокерів в нашій державі. Але механізм взаємодії між митницею, митними брокерами, агентами з митного оформлення ще остаточно не сформований, також як і стратегічні напрями реформування інституту митного посередництва. Залишаються ще не повною мірою визначені ризики, що можуть виникати в процесі такої взаємодії.

Проте, євроінтеграційні процеси, динамічні зміни митного законодавства, реформування митної системи України із акцентом на інформаційні технології вказують на актуальність теми і спонукають до подальших досліджень в цій галузі.

Цілі статті. Важливим є теоретичний аналіз посередницьких функцій митних брокерів з митного оформлення експортно-імпортних операцій, пошук мінімізації ризиків митної брокерської справи у підприємницькій діяльності з надання митних послуг суб'єктам господарювання.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження були посередницькі функції митних брокерів під час надання митних послуг з декларування товарів і транспортних засобів комерційного призначення та ризики митної брокерської діяльності.

Методи дослідження. У статті використовувались методи на основі системного аналізу статистичних та інформаційних даних. Для підведення підсумків роботи використовували методи аналізу та синтезу інформації, абстрагування та групування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Із прийняттям Концепції реформування державної митної служби України та запровадження системи авторизованих економічних операторів відбулася переорієнтація завдань митних органів і суттєво підвищилася роль посередників в галузі митної справи [4]. Якість та оперативність здійснення митного оформлення під час переміщення через митний кордон України товарів залежить від ефективності посередницьких функцій. Забезпечення ефективності посередницької сфери

зовнішньоторговельної діяльності в сучасних умовах господарювання є дуже важливим і актуальним. Проте в цій діяльності існують свої ризики. Міжнародною Конвенцією визначено поняття ризику – як потенційного недотримання митного законодавства. Потенційними ризиками є неправильне митне оформлення, невірне нарахування митних платежів, визначення коду товару за УКТЗЕД тощо.

Чинниками, які впливають на рівень і кількість митних ризиків є ефективність взаємодії посередницьких підприємств і митниці. Зрозуміло, що посередницька діяльність з надання митних послуг має спиратися на відкритість, прозорість і зрозумілість операцій для всіх учасників взаємовідносин.

Провідні країни світу та Євросоюзу у своїй зовнішньоекономічній політиці дотримуються принципу демократичності, відкритості щодо доступу даних. Україна посідає серед таких держав чільне місце, зайнявши 17 місце в рейтингу європейських країн за рівнем відкритості даних. Цей показник для України становить 84%, тоді як для Європи середній показник відкритості становить 78%.

А щодо відповідності національного законодавства вимогам міжнародних стандартів, розроблення стратегій та впровадження ініціатив для розвитку державної політики, то результат України (85%) відповідає результату країн ЄС за середнім показником.

Розвиток ринку цифрових технологій, аналітичних продуктів та інформаційних послуг торкається всіх аспектів митної політики та знижує рівень корупційних ризиків, зокрема і в галузі надання митних послуг. Автори Світлак І.І. та Бондаренко І.О. виділяють такі критерії класифікації митних послуг (рис. 1).

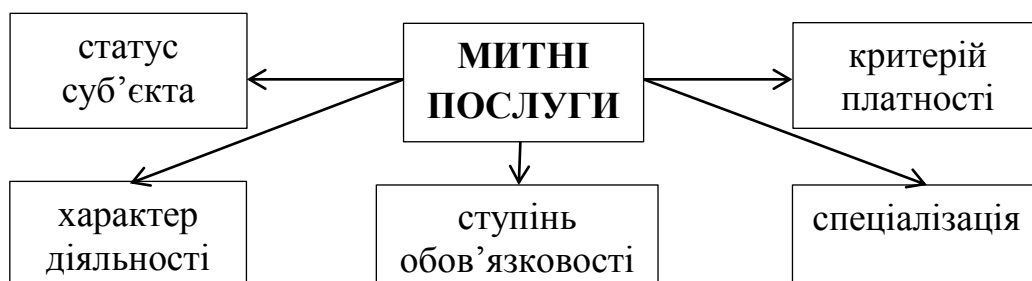

Рис. 1. Критерії класифікації митних послуг

Митні послуги являють собою певні дії митних представників, які спрямовані на обслуговування учасників ЗЕД, і роль таких посередників зростає. Конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур, що є одним з основних міжнародних правових актів у галузі митної справи, містить цілий розділ, присвячений відносинам між митною службою та третіми особами, в тому числі митними брокерами [4].

Всі економічно розвинені країни світу володіють інститутом митного посередництва (в особі митного представника, митного агента тощо). Так, у деяких країнах світу міжнародні перевезення здійснюються тільки за допомогою посередницьких підприємств – митних брокерів.

В Україні митна брокерська діяльність як складова митних правовідносин започаткована з 1992 року, а у 1995 році заснована Асоціація митних брокерів України. Митний брокер має право від свого імені та за дорученням самостійно здійснювати дії з митного оформлення товарів (представлення товарів до митного оформлення, проведення ідентифікації товарів, декларування, нарахування і сплати митних платежів). Митний кодекс України у статті 416 дає визначення терміну «митний брокер» як підприємство, що надає послуги з декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон України. Статтею 266 Митного кодексу України визначено права та обов'язки митного брокера як декларанта [5].

Наказом Міністерства фінансів України «Про діяльність митних брокерів» визначено, що з метою провадження митної брокерської діяльності підприємства повинні отримати Дозвіл та визначені вимоги до митних посередників [6].

Ефективність митної брокерської діяльності забезпечують певні чинники, (рис. 2).

У своїй діяльності митні брокери використовують такі програмні системи: QDPro, MD Office, MD Declaration, MD Form, Diamond Bridge, АСМО та інші. Найпоширеним та універсальним програмним забезпеченням у посередницькій митній діяльності вважається QD Professional (Quick Declaration professional — QDPro) - потужна інформаційно-довідкова система з митного законодавства України. Цей програмний продукт містить інформаційно-аналітичні матеріали для мінімізації ризиків в експортно-імпортних операціях. Автоматизована система митного оформлення (АСМО) «Інспектор-2006» розроблена у 1996 - 2007 рр. і призначена для автоматизованого оформлення митних документів.

Рис. 2. Чинники, що забезпечують ефективність митної брокерської діяльності

Таким чином, кожен митний брокер повинен бути зацікавлений в професіоналізмі співробітників його компанії (агентів з митного оформлення), підвищенні їх кваліфікації для мінімізації ризиків в діяльності підприємства.

Адміністративні послуги з надання дозволу на провадження митної брокерської діяльності належать до юрисдикції митниці [2].

В планах реформування української митниці - подальший розвиток інфраструктури, електронних технологій та сервісів для міжнародної торгівлі.

Відповідно до Розпорядження Кабінету міністрів України продовжуючи практику сприяння безпеці та міжнародній торгівлі, з метою спрощення процесів надання деяких адміністративних послуг митними органами та відповідно до статті 407 Митного кодексу України було заплановано впровадження експериментального проекту [5].

Ще у 2020 році було заплановано впровадження пілотного проекту з надання адміністративних послуг через єдиний державний інформаційний веб-портал «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» в аспекті одержання, переоформлення, припинення дії та анулювання дозволу на провадження митної брокерської діяльності. До Міністерства фінансів України (лист Держмитслужби від 13.11.2020 № 08-1/23-03-04/5.1/15126) було подано проект наказу «Про запровадження експериментального проекту щодо автоматизації процесів подачі заяв для надання, переоформлення, зупинення дії, анулювання

дозволів на провадження митної брокерської діяльності». Разом з тим структурні підрозділи Державної митної служби опрацьовують проект наказу Міністерства України стосовно автоматизації процесів подання та розгляду заяв для надання, переоформлення, припинення та анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію митного складу [3]. 4 лютого 2021 цей проект набув статусу Наказу Міністерства фінансів України № 58 [7]. За результатами впровадження цього експериментального проекту будуть внесені пропозиції щодо змін до Порядку подання та розгляду заяв і надання дозволу на провадження митної брокерської діяльності та контролю за нею [8].

Необхідність здійснення ефективного митного оформлення зростаючих обсягів товарів, номенклатура яких постійно розширюється, протидія контрабанді та митних правопорушень ставить перед митними органами України нові виклики. Департамент таргетингу та профілювання митних ризиків розробляє механізми використання доступних автоматизованих систем та інструментів з управління ризиками під час здійснення митних формальностей [9, 10].

Застосування системи управління ризиками в митній справі із врахуванням динамічного розвитку сучасних технологій дасть можливість мінімізувати ризики митних оформлень у діяльності митних брокерів.

Реалізація права на підприємницьку діяльність та підвищення ступеню довіри представників бізнесових кіл забезпечуватиметься із впровадженням системи «АСМО 2.0», що буде позитивно впливати на пришвидшення та прозорість процедур митних формальностей. Таким чином, це буде впливати на підвищення ефективності взаємодії між представниками митних брокерів і митницями, що слугуватиме зниження ризиків у підприємницькій діяльності в митній галузі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Вказано на доцільність запровадження системи управління ризиками до моменту митного оформлення з метою скорочення часу у митних процедурах з товарами, та уникнення безпідставного втручання посадових осіб митних органів в експортно-імпортні операції підприємців. Відмічається, що сервісна складова здійснення митних формальностей і технологічний розвиток стає пріоритетом для української Митниці, а цифровізація є не тільки хвилею технологічних змін, а й новою філософією діяльності з надання митних послуг.

Список використаних джерел

1. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України № 959-ХІІ від 16.04.1991 р. (в ред. від 15.08.20 р.) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
2. Голосніченко І.П., Бойко О.В. Шляхи реформування інституту митних брокерів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 116-119. DOI
3. Звіт про виконання плану роботи Державної митної служби України на 2020 рік Електронний ресурс [Режим доступу] <file:///F:/Downloads/%D0%97%D0%92%D0%86%D0%A2%202020%201%20%D0%A7%D0%90%D0%A1%D0%A2%D0%98%D0%9D%D0%90.PDF>
4. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.03.1973 р. (Кіотто) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643
5. Митний кодекс України: Закон № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. Редакція 01.01.2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page>
6. Про діяльність митних брокерів : Наказ Мінфіну України від 04.08.2015 р. № 693 (в ред. від 22.02.2019 р.) // [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-15>.
7. Про запровадження експериментального проекту щодо автоматизації процесів подачі заяв для надання, переоформлення, зупинення дії, анулювання дозволів на провадження митної брокерської діяльності : Наказ Міністерства Фінансів України № 58 від 04.02.2021 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7_58.pdf
8. Про затвердження Порядку взаємодії між декларантами, їх представниками, іншими заінтересованими особами та митними органами, іншими державними органами, установами та організаціями, уповноваженими на здійснення дозвільних або контрольних функцій щодо переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, з використанням механізму «єдиного вікна» : Постанова КМУ від 21.10.2020 р. № 971. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2020-%D0%BF#Text>.
9. Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику: Розпорядження Постанови Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 р. № 569-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2020-%D1%80#Text>
10. Ємченко І.В. Товарна номенклатура контрабанди та шляхи її попередження / Товарознавчий вісник. 2020. Випуск 13. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. С. 121–130. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2020-13-10>.

Reference

1. Pro zovnishnoekonomichnu diialnist : Zakon Ukrainy № 959-XII vid 16.04.1991 r. [On foreign economic activity: Law of Ukraine № 959-XII of 16.04.1991 (as amended on 15.08.20)]. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12> URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

2. Holosnichenko I.P. (2020). Shliakhy reformuvannia instytutu mytnykh brokeriv v Ukraini [Ways to reform the institute of customs brokers in Ukraine]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*. 2020. № 9. S. 116-119.
3. Zvit pro vykonannia planu roboty Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy na 2020 rik [Report on the implementation of the work plan of the State Customs Service of Ukraine for 2020]
4. Mizhnarodna konventsia pro sproshchennia i harmonizatsiiu mytnykh protsedur vid 18.03.1973 r. (Kiotto). [International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures of March 18, 1973 (Kyoto)]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
5. Mytnyi kodeks Ukrainy : Zakon No 4495-VI [Customs Code of Ukraine: Law No. 4495-VI]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Redaktsiia 01.01.2021 [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. Revision 09/22/2019]. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page>
6. Pro diialnist mytnykh brokeriv : Nakaz Minfinu Ukrainy vid 04.08.2015 r. № 693 [On the activities of customs brokers: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 04.08.2015 №693 (as amended on 22.02.2019)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1036-15>.
7. Pro zaprovadzhennia eksperymentalnoho proektu shchodo avtomatyzatsii protsesiv podachi zaiav dlia nadannia, pereoformlennia, zupynennia dii, anuliuvannia dozvoliv na provadzhennia mytnoi brokerskoi diialnosti : Nakaz Ministerstva Finansiv Ukrainy № 58 vid 04.02.2021. [On the introduction of an experimental project on the automation of application processes for the issuance, re-issuance, suspension, revocation of permits for customs brokerage: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 58 from 04.02.2021. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7_58.pdf].
8. Pro zatverdzhennia Poryadku vzayemodiyi mizh deklarantamy, yikh predstavnykamy, inshymy zainteresovanyymi osobamy ta mytnymy orhanamy, inshymy derzhavnymy orhanamy, ustanovamy ta orhanizatsiyamy, upovnovazhenymy na zdiysnennia dozvil'nykh abo kontrol'nykh funktsiy shchodo peremishchennia tovariv, transportnykh zasobiv komertsiiynoho pryznachennia cherez mytnyy kordon Ukrayiny, z vykorystanniam mekhanizmu “yedynoho vikna” : Postanova KМУ vid 21.10.2020 r. №971 [On approval of the Procedure for interaction between declarants, their representatives, other interested persons and customs authorities, other state bodies, institutions and organizations authorized to perform permitting or control functions on movement of goods, commercial vehicles across the customs border of Ukraine, using the mechanism of “single windows”: Resolution of the Cabinet of Ministers of 21.10.2020 № 971]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971-2020-%D0%BF#Text>.
9. Deiaki pytannia realizatsii kontseptualnykh napriamiv reformuvannia systemy orhaniv, shcho realizuiut derzhavnu mytnu polityku: Rozporiadzhennia Postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.05.2020 r. № 569-r [Some questions of realization of conceptual directions of reforming of system of the bodies realizing the state customs policy: the Order of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 13.05.2020 № 569-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2020-%D1%80#Text>].
10. Yemchenko I.V. (2020). Tovarna nomenklatura kontrabandy ta shliakhy yii poperedzhennia [Commodity nomenclature of smuggling and ways to prevent it]. *Tovarovnavchyi visnyk*. 2020. Vypusk 13.S. 121–130. DOI: <https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2020-13-10>

Purpose. *The main purposes of the research are the identification of factors influencing the efficiency of customs brokers as intermediaries between customs authorities and economic entities; identification of circumstances that create the basis for the emergence of risks during the*

implementation of customs formalities; finding ways to minimize risks in the intermediary activities of customs brokers.

Methodology. The research was based on the systematic analysis of statistics. Methods of analysis and synthesis of information, abstraction and grouping were used to summarize the work.

Results. The intermediary business activity on rendering of broker services in the customs branch in the conditions of customs reform is analyzed. The principles of formation of the customs brokerage services market in Ukraine are given. The representative functions of the customs broker are substantiated and the classification features of its activity are highlighted. The main factors that ensure the effectiveness of the intermediary functions of the customs broker are identified. These are the availability of modern information technologies, the number of customs brokers in the register of the State Customs Service of Ukraine, the quality of customs services, the level of compliance of customs brokerage activities with world standards. It is shown that importers and exporters pay more and more attention to those customs brokers who provide quality customs services with reliability and security. The analysis of activity on rendering of intermediary customs services is made. The criteria for classification of customs services are given. The role of development and expansion of the functionality of the «Single Window» service in increasing the efficiency of customs brokers is presented. The most common software products used by customs brokers are enumerated.

Scientific novelty. The scientific novelty of the obtained results lies in the critical analysis of ways to minimize the commercial risks of customs brokers. The analysis of ways to implement innovative projects in the activities of customs brokers was carried on in order to provide better customs declaration services.

The **practical significance** of the article is based on the identification of problematic issues and the establishment of a set of factors that form the effectiveness of the customs brokers. Measures to increase the level of trust in customs brokers by business entities are outlined.

Keywords: customs broker, customs services, business activities, declaration, customs clearance, customs risks.

Стаття рекомендована до друку кандидатом технічних наук, доцентом,
завідувачкою кафедри товарознавства
та експертизи в митній справі Луцького НТУ Пахолюк О.В.
Стаття надійшла в редакцію 04.01.2021 р.